



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

# **Theologia Scholastica**

**Mayr, Anton**

**MDCCXXXII**

Quæstio I. De Infallibilitate Dei.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)



ordinat fides, ut docet Augustinus. l. 4. de civitate DEI. capite. 20. ajens de fide: Cujus primum, & maximum officium est, ut in verum credatur DEUM: cui consonat Divus Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. & ad 1. Alia verò, ut humanitas Christi, sacramenta &c. erunt objecta attributa. videatur ipse Gormaz. à n. 294. de virtutibus Theologicis. His prenotatis, quarendum jam est, quodnam, & quale sit objectum formale fidei Divinæ.

## QUESTIO I.

### De Infallibilitate DEI.

## ARTICULUS I.

### An Fides Divina debeat habere Objectum formale infallibile.

33. **F**ides in rigore, & proprio usu linguæ Latinæ, significat assensum intellectus: sic Virgilius *Aeneidos*. 4. ait: *Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum*. Sumitur tamen hæc vox etiam in alijs varijs significationibus, tum à sacris, tum à prophanis scriptoribus, et. 1. quidem pro fidelitate in servandis promissis: sic Apostolus ait ad Romanos. 3. v. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem DEI evanescit?* 2. pro veracitate: sic *Jeremia* 7. v. 28. *Perijt fides, & ablata est de ore eorum*. 3. pro fiducia: sic *Jacobi* 1. v. 6. *Postulet autem in fide, nihil hesitans*: & *Matth.* 8. v. 26. *Quid timidi estis modica fidei?* quanquam Suarez de fide disputatione 1. sectione. 1. numero 5. & 6. putet, his locis sermonem esse de fide strictè dicta, seu assensu intellectus, tanquam de fundamento, & radice dictarum virtutum.

34. Sumitur 4. fides pro quovis assensu intellectus opinativo: sic Aristoteles 2. de anima textu 157. ait: *Opinionem quidem sequitur fides*. 5. sumitur pro dictamine conscientie: & in hoc sensu dicitur ad Rom. 14. v. 23. *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*. 6. pro instrumentis, seu scripturis, aliquid authenticè probantibus: & sic Jura sæpius agunt de fide instrumentorum, seu instrumentis facientibus fidem. 7. pro dono Spiritus Sancti, ad fidem per modos extraordinarios probandam, ut, quando S. Apollonia ex speciali instinctu Spiritus Sancti in flammis insilijt. 8. tandem sumitur pro assensu intellectus, quo rei alicui assentimur propter testimonium, seu auctoritatem loquentis. Et hic est propriè actus fidei in genere, atque in hac significatione nos hic & nunc maxime loquimur:

35. Dividitur autem fides, in hoc ultimo sensu accepta, in fidem humanam, & Divinam. Prior, seu fides humana est, quando alicui rei assentimur ob auctoritatem humanam, vel testimonium hominis. Fides Divina est, quando assentimur ob auctoritatem, vel testimonium DEI loquen-

tis. Notandum tamen adhuc, cum ad actum fidei concurrat suo modo, & objectum, quod creditur, & habitus, à quo actus producitur, hanc vocem fides etiam tribui, & objectis fidei, & habitui, à Patribus, & Scripturis. Sic pro objectis sumitur, quando *Apoc.* 2. v. 13. dicitur: *Non negasti fidem meam*; hoc est, objecta revelata: & a S. Athanasio in symbolo: *Hæc est fides catholica*: scilicet objecta credenda. Pro habitu autem accipitur. 1. *Cor.* 13. v. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas &c.* hoc est habitus. Pro actu sumitur ad Hebræos. 11. v. 3. ubi dicitur: *Fide intelligimus, aptata esse sæcula verbo DEI*: hoc est, per actum fidei. Unde nos etiam sæpe omnibus his vocem hanc attribuimus: quo tamen in sensu loquamur, facile ex contextu patebit.

36. Dico. 1. Fides Theologica non potest niti ratione humana. ita omnes Catholici. Prob. Fides Theologica est assensus firmissimus, ita ut mutari nunquam licet possit, sed potius vita relinquenda sit, quam fides: nec etiam dubium ullum deliberatum possit cum fide stare, ut ipsa fides Catholica docet: ergo non potest niti objecto formali (seu quod idem est) motivo, nisi firmissimo, & infallibili: ergo non potest niti humana ratione, ut hæretici docent: hoc enim motivum fallibile est, nec tam firmo assensu dignum. Confir. 1. Multa sunt supra rationem humanam, ut mysterium SS. Trinitatis &c. ergo ista nunquam deberemus credere. Confir. 2. Ad fidem necessaria est, ut habet S. Paulus 2. *Cor.* 10. v. 5. captivatio intellectus in obsequium Christi: hoc est: debemus credere aliquid, quod intellectus naturaliter non capit, seu quod est supra rationem humanam: ergo fides non potest niti sola ratione humana.

Hinc S. Augustinus sermone 1. de Trinitate, qui est 188. de tempore. ait: *Dénique accepto baptismo hoc dicimus: fidelis factus est, sive factus sum: credo, quod nescio, & propterea scio; quia me scio nescire, quod nescio. iterum tractatu. 40. in Joann. & illa verba Joann. 8. v. 31. Et cognoscetis veritatem. ait: Non quia cognoverunt, crediderunt, sed, ut cognoscerent, crediderunt; credimus enim, ut cognoscamus: non cognoscimus, ut credamus. Tandem S. Paulus. 1. *Cor.* 2. v. 4. expressè nostram conclusionem docet, dum ait: *Sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute DEI*. Quare fides niti debet altiore motivo, scilicet testimonio DEI, ut jam diximus, & adhuc pluribus infra dicemus: ubi etiam probabimus, testimonium DEI infallibile esse.*

37. Prius tamen contra eos agendum, qui docere videntur, fidem, seu Divinæ fidei actum, nullum omnino objectum formale, seu motivum habere: cui sententiæ videretur favere Scotus in 3. dist. 23. questione unica. articulo 2. Gabriel autem, & Occam, apud

B

Gor-



Gormaz de virt. Theol. n. 133. eam probabilem reputant. Volunt itaque authores huius sententiae, fidem ex sola terminorum apprehensione assentiri revelatis objectis: & si objiciatur ipsis, plura fidei objecta, e. g. mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. apparere ex se intellectui neutra, hoc est, nec vera, nec falsa, sicut nobis apparet paritas, vel imparitas numeri stellarum (nec enim scimus, an par, an impar sit) respondent, quod habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, suppleat causalitatem terminorum, & determinet intellectum ad assensum immediatum rei per se obscurae; nam (ajunt ulterius) habitus est inclinatio potentiae ad assentiendum objecto, vi cuius saepe assentimur propositionibus ex se non notis: & saepe, quando ab initio alicui propositioni difficulter assensi sumus, postea ex habitu facile ei assentimur: at contra hanc sententiam.

38. Dico 2. Actus Divinae fidei exigit necessario objectum formale motivum assentiendi objectis revelatis. ita Theologi communissime. Probatur. 1. Scripturae Sacrae passim, dum exigunt fidem à nobis, proponunt nobis Divinum testimonium, ob quod credamus: ergo hoc ipsum assignant tanquam motivum, seu objectum formale: ergo necessario fides hoc motivum respicit, seu exigit. consequentia prima est clara; esse enim motivum fidei est esse id, ob quod, seu propter quod creditur. Secunda etiam consequentia non potest negari; nam illud exigit fides, quod Scriptura ei semper attribuunt; hoc enim utique censendum est, spectare ad eam essentialiter; alias naturam fidei non rite explicarent: sicut etiam propterea ad charitatem spectat essentialiter, respicere DEUM ut summum bonum.

Ant. probatur adducendo textus. Joan. 1. v. 18. Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. & 1. ad Thessal. 2. v. 13. ait S. Paulus: Cum accepissetis à nobis verbum auditus DEI, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum DEI. item ad Galat. 1. v. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me; quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: sed per revelationem JESU Christi. item. 1. Joan. 5. v. 10. Qui credit in filium DEI, habet testimonium DEI in se: qui non credit filio, mendacem facit eum; quia non credit in testimonium, quod testificatus est DEUS de filio suo. item ibidem v. 6. Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas: & v. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium DEI majus est. Rursus. 2. Petri 1. v. 19. Habemus firmiorem propheticum sermonem &c. Adde S. Augustinum l. de spir. & liter. c. 32. dicentem: Nulli itaque dubium est, eam fidem ab Apostolo commendari, qua creditur DEO. Plura vide apud Suarez de fide disp. 3. sec. 1.

39. Prob. conclusio 2. Sicut objectum voluntatis est bonum, ita objectum intellectus est verum: sed voluntas non potest, ne-

que supernaturaliter adjuncta per habitum charitatis, amare id, quod nec in se, nec in alio apparet bonum: ergo nec intellectus adjunctus supernaturaliter per habitum fidei, potest assentiri illi, quod nec in se, nec in alio apparet verum: ergo non potest absque motivo suadente veritatem credere. Cum autem motivum in ordine ad credendum, seu ad fidem, non sit quaecunque, sed sit testimonium, (nemo enim potest credere, nisi loquenti: & alias fides non distingueretur ab opinione quacunque, vel à scientia, vel etiam à visione beatifica) necessario fides exigit pro motivo testimonium, & consequenter fides Divina exigit testimonium Divinum, quemadmodum fides humana exigit testimonium humanum. Confirmatur. Fides, utpote virtus Theologica, debet ex dictis n. 5. habere objectum formale Divinum: ergo.

40. Prob. 3. concl. ex absurdis, quae sequuntur ex opposita sententia. Si habitus fidei posset supplere defectum motivi, tunc puer baptizatus, adeoque donatus habitu fidei, statim, postquam usum rationis adeptus esset, assentiretur cuivis mysterio nostrae fidei, e. g. Sanctissimae Trinitatis, vel Incarnationis, posita tantum ipsa terminorum apprehensione, nulla praemissa instructione, modò auditu quocunque, vel à pisttaco dicta, perciperet: quod est contra omnem experientiam. 2. Necessaria non foret pia affectio, imperans assensum fidei, sed, sicut homo apertis oculis, & applicato sufficienter lucido colorato, statim videt, ita etiam assentiretur mysteriis fidei: consequenter actus fidei esset necessarius, & non meritorius: quod est omnino falsum.

## ARTICULUS II.

### Solvuntur Objectiones.

41. Objic. 1. contra 1. conclus. Qui credit, quod ratio non capit, imprudenter agit: ergo ratio humana debet esse motivum fidei. Resp. dist. ant. si id, quod credit, non aliunde in alio appareat verum. conc. ant. si in alio appareat verum. neg. ant. & conf. Certè, licet res, in se praecise spectata, nobis appareat neutra, dummodo in alio, scilicet testimonio fidei, appareat vera, prudentissime eam credimus; alias minus docti nunquam posset credere, quae audiunt à doctioribus: ipsi autem non capiunt. Aliud est, quod ratio naturalis, seu humana, debeat ostendere, quod illa res in alio sit vera, vel certè, quod sit credibilis: sive debeat ostendere, quod DEUS eam rem dixerit: vel certè, quod sit credibile, atque credendum, DEUM illam dixisse: de quo inferius pluribus, quando de credibilitate mysteriorum nostrae fidei, & motivis credibilitatis ejusdem. Hoc autem licet humana ratio debeat facere, non propterea ipsa est motivum fidei, sed tantum est applicatio motivi. Sic etiam cognitio debet applicare voluntati bonitatem objecti, ut possit amari: non tamen cognitio est motivum amoris.



42. Ob. 2. contra 2. conclusionem. Conclusio non debet se reflectere supra præmissas etiam objectivas, seu rationem earum, quæ tamen est ratio, seu motivum conclusionis: ergo nec actus fidei debet se reflectere supra suum motivum: adeoque neque illud respicere, vel etiam ullum habere. Resp. omitt. ant. quod multi in Logica negant. neg. conf. In sententia illa probabili id contingit; quia motivum præmissarum est tantum motivum extrinsecum conclusionis, sequæ habet ut motivum actus imperantis, respectu actus imperati: e.g. si quis ex metu gehennæ imperat sibi perfectam contritionem, gehenna, quæ est motivum actus imperantis, non est motivum contritionis intrinsecum; aliàs contritio perfecta respiceret intrinsecè tanquam motivum gehennam, & ex huius metu doleret de peccatis, quod est omnino contrarium essentia contritionis, ut omnes norunt. At verò actus fidei formalis, non habet motivum tantum extrinsecum, sed debet habere intrinsecum; cum enim, ut supra dictum, sit actus virtutis Theologicæ, & hæc necessariò debeat potentiam suam unire DEO, atque intrinsecè respicere aliquod prædicatum Divinum, non tantum debet habere motivum extrinsecum. Adde, quod, si motivum aliquod respectu unius actus sit tantum extrinsecum, respectu alterius præcedentis debeat esse intrinsecum; unde, quod est motivum extrinsecum respectu conclusionis, debet esse intrinsecum respectu præmissarum; hinc in casu objectionis debuisset præcedere actus intrinsecè attingens testimonium DEI: & si id factum fuisset, diceremus, eum solum esse actum formalem fidei.

Neque dicas, actum spei (ut habet Gormaz. de spe. n. 18) respicere promissâ, vel auxilia Divina, tantum ut objectum formale quo, adeoque etiam actum fidei posse testimonium DEI respicere tantum ut objectum formale quo; nam imprimis objectum formale quo non est extrinsecum; quia ab intrinseca tendentia actus essentialiter respicitur, quamvis, in sensu n. 4. explicato, non attingatur: sicut etiam motivum odii non est extrinsecum, quamvis nec istud in eo sensu restricto attingatur. Secundo. Actus spei saltem bonitatem Divinam respicit ut objectum formale quod intrinsecum, secundum formalitatem desiderii, licet secundum formalitatem fiducia objectum suum tantum respiciat ut quo: cum igitur actus fidei non habeat similes duas formalitates, sed tantum unam, debet, objectum suum respicere ut objectum formale quod. Sed de hoc plura, quando de spe.

43. Dixi superius, illum solum fore actum formalem fidei, qui objectum intrinsecè attingat; nam distinguendi sunt actus formales fidei, & actus, quos Gormaz. de virt. Theol. n. 161. vocat actus fidei objectivæ: pro quibus rite intelligendis sciendum, sæpe contingere, quod aliquis e. g. hic & nunc, velit dare eleemosynam; quia est ad salutem æternam conducens, quin recorderetur, hoc

à DEO esse revelatum: iste actus supernaturalis quidem est: at non est actus fidei formalis, sed, ut vocat Gormaz, est actus fidei objectivæ, hoc est, est actus affirmans objectum materiale fidei: vel, ut vocat Cardenas dissert. 16. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas, n. 53. est actus fidei virtualis, quatenus scilicet in isto virtualiter perseverat actus fidei formalis prius elicited. Sicut enim sæpe contingit, quod, qui in Mathesi didicit aliquod problema, ejus postea recorderetur, quin recorderetur demonstrationis: ita sæpe accidit, ut, qui in schola fidei doctus est aliquam veritatem, ejus postea recorderetur, quin recorderetur motivi illius, seu testimonii DEI. Et hic actus fidei virtualis, vel objectivæ, plurimum conducit ad praxin; nam Cardenas cit. dissert. 16. n. 58. & Lugo de fide disp. 12. sec. 2. ex SS. Patribus, & ratione, egregie probant, quod nullum opus meritorium vitæ æternæ possit elici, nisi ex dictamine fidei supernaturalis: si autem semper necessarius foret actus fidei formalis, certè plurima opera spoliarentur suo merito; cum sapissimè homines non cogitent de testimonio DEI; hinc dicendum est, sufficere actum fidei virtualis, vel objectivæ. Hic autem actus non est actus Theologicus, aut actus habitus fidei Theologicè operantis: sed est actus inferior, ut ad mentem Suarezii rectè ait Gormaz de virt. Theol. n. 122. quia iste actus non unit potentiam DEO, nec attingit objectum formale quod Divinum.

44. Si quæras, à quo principio igitur producat hic actus virtualis fidei: Resp. Gormaz de virt. Theol. n. 163. eum procedere quidem ab habitu fidei, sed non ab eo ut operante Theologicè, neque operante se solo, sed concurrentibus etiam speciebus relictis à priori actu, vel prioribus actibus fidei formalis; ut enim actus naturales sæpius eliciti relinquunt species sui, & objectorum, ita etiam actus supernaturales relinquunt tales species; non enim habent minorem virtutem in ordine ad relinquendas species, quam actus naturales habeant. Ait ulterius Gormaz, has species non esse puras determinaciones, seu condiciones, ad hoc, ut habitus agat, sed etiam esse partiales concusas, & concurrere ex parte objecti, sicut aliæ species solent concurrere, juxta proverbium: Ex objecto, & potentia oritur notitia. Unde tandem actus fidei virtualis, vel objectivæ, reducit ad habitum infusum, seu Theologicum fidei tanquam ad suam causam, sed non ad eum ut Theologicè operantur; quia tunc tantum dicitur Theologicè operari, quando producit actum verè Theologicum, hoc est, intrinsecè attingentem objectum formale quod Divinum, quo DEO uniatur potentia intellectiva.

45. Petes fortè, an istæ species relictæ, sint aliquis habitus acquisitus. Resp. experientiam monstrare, quod etiam detur aliqua facilitas in ordine ad eliciendos actus supernaturales in eo, qui eos frequenter elicit: certè, qui sæpius elicit actum fidei circa aliquod mysterium, facilius elicit denuo talem



lem actum, quam alius: pariter, qui sæpius elicit actum contritionis, facilius eum elicit, quam alius. Sed quæritur jam ulterius, an ea facilitas sit habitus acquisitus dicendus, an non. Dixi in Philosophia, habitus acquisitos intellectuales non distingui à speciebus ritè coordinatis, & faciliè excitabilibus; unde sanè sequitur, hanc facilitatem, seu has species esse dicendas habitum aliquem acquisitum.

Et sanè habitum talem acquisitum admittit Arriaga *de anima. disp. 9. sec. 1. n. 18.* Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, *de virtutibus Theologicis. n. 65.* Oviedo *in 1. 2. tractatu. 3. controversia 2. puncto 4. n. 40.* Questio tantum adhuc inter ipsos est, an hic habitus sit supernaturalis, an naturalis tantum. Supernaturalem eum esse, admittunt Arriaga, & Gormaz *loc. cit.* Nominales, Durandus, & alii. Et sanè, si actus naturales producant habitum proportionatum sibi naturalem, cur non actus supernaturales producant supernaturalem? quæ enim assignabitur differentia? certè alias semper habitus acquisitus inclinatur ad actus similes iis, à quibus est generatus.

46. Difficultas tantum est, quòd habitus iste acquisitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, saltem in pluribus, qui prius diu bene vixerunt, & in aliquod mortale prima vice inciderunt: e contra non videtur manere in peccatore ullus habitus supernaturalis, nisi fidei, & spei. Sed in primis respondent aliqui, non manere in peccatore facilitatem supernaturalem, sed tantum aliquam naturalem; nam, ut habet Arriaga *disp. 9. de anima. n. 22.* quando cùnque homo elicit actum supernaturalem, simul elicit actum naturalem circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus potest oriri habitus naturalis, qui dein influat in actus naturales, & fortè etiam in supernaturales cum conprincipiis supernis; neque enim omnia principia actus supernaturalis debent esse supernaturalia; alias anima non posset in eum influere. Et videtur hæc responsio firmari ex eo, quòd alias, quando tolleretur potentia, hoc est, habitus infusus, qui dat simpliciter posse, videatur etiam tolli debere facilitas ei superaddita, & ei quasi innixa, quæ est habitus acquisitus.

47. Resp. alii cum eodem Arriaga *disp. modo citata n. 12.* manere posse habitum acquisitum supernaturalem, etiam in peccatore; cum Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantum negent, manere in peccatore habitus per se infusos, de quibus solis erat ipsis sermo; de acquisitis enim non cogitaverunt, saltem nihil determinarunt. Non tamen poterit talis habitus acquisitus producere actum supernaturalem sine habitu infuso (sicut citharædus habens species optimas, & habitum perfectum, non potest pulsare citharam absque manibus) nisi DEUS suppleat per omnipotentiam extrinsecè applicatam defectum habitus. Manere autem posse habitus hos acquisitos sine gratia ajunt;

eò quòd non sint proprietates gratiæ, nec producantur nec exigantur ab ipsa; cum possit gratia dari sine ipsis, ut patet in homine prius malo recens converso, & needum inclinato ad actus virtutum: subjectum autem eorum sit ipsa anima. videatur ipse Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo *loc. cit.* Ex his opinionibus, quamcunque teneas, neutra obest nostræ assertioni de necessitate objecti formalis intrinseci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licet aliqua propositio nobis ab initio sit ex terminis tantum imperfectè nota, & adhuc obscura, ita, ut ei difficultè assentiamur, tamen, quando sæpius ei assensum sumus, & habitum assentiendi contraximus, illa propositio fit nobis ita clara, ut facile ei assentiamur: ergo habitus potest supplere causalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Resp. conc. ant. & omit. 1. consequ. at neg. 2. conf. Etsi fortè id possit aliquis habitus acquisitus, non id potest habitus infusus fidei. Ratio est; quia in primis habitus infusus non faciliat, consequenter non inclinatur, adeoque neque ejus inclinatio, quæ nulla datur, potest supplere causalitatem terminorum. Secundo habitus non inclinatur, nisi ad actus sibi proprios; atqui actus proprii fidei non sunt illi, qui non nituntur testimonio DEI: ergo ad hos non potest habitus fidei inclinare;

Quin imò etiam actus fidei virtualis, vel objectiva, debent saltem extrinsecè niti testimonio DEI, & necessariò præsupponere actus formales fidei formalis: (alias enim quomodo in iis virtualiter perseverarent actus fidei formalis?) consequenter saltem aliqui actus fidei necessariò nituntur testimonio DEI intrinsecè attactò: ergo habitus fidei nunquam potest supplere causalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ut patet: non in actibus fidei virtualis, vel objectivæ; quia, si in ordine ad istos suppleretur causalitas terminorum, suppleretur ea potius per species relictas ab actibus fidei formalis, quam per habitum infusum. Tandem, licet habitus possit facere, ut propositioni, quæ ex se neutra est, assentiamur ob rationem non amplius intrinsecè attactam, tamen non potest facere, ut assentiamur aliqui propositioni, quæ ex se neutra est, abstrahendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus potest facere, ut dicam potius, stellas esse numero pares, quam impares; quia nullam hujus rei rationem, nec intrinsecam, nec extrinsecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipsum testimonium DEI absque ulla ratione: ergo etiam potest determinare ad credenda alia objecta absque ratione. prob. ant. vel credimus testimonium DEI propter se, vel propter aliud: si primum: cum testimonium in se sit neutrum, (nec enim est ex terminis notum, DEUM locutum fuisse) debet habitus determinare, & habetur intentum: si secundum: in primis sæpius non datur testimonium DEI reflexum: dein redit questio de hoc eodem testimonio reflexo in infinitum:



finium: ergo. Resp. disting. ant. Habi-  
tus determinat ad credendum testimonium  
absque ulla ratione identificata cum testimo-  
nio. neg. ant. absque ratione distincta. conc.  
ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg.  
conseq. ad prob. conc. ma. neg. primam par-  
tem mi. vel potius ejus suppositum; testi-  
monium enim non est neutrum, quando est  
sufficienter applicatum, seu quando est red-  
ditum evidenter credibile, & credendum;  
neutrum enim dicitur illud objectum, de quo  
nec habeo ullam rationem credendi, vel ne-  
gandi, nec intrinsecam, nec extrinsecam, ne-  
que talem, vi cujus reddatur illa res credibilis.

Jam verò dari testimonium DEI, sive  
DEUM esse locutum, redditur evidenter  
credibile, & credendum, ex signis credibili-  
tatis nostræ fidei, de quibus pluribus agemus  
inferius. Nec dicas, ex his sequi, quod as-  
sensum, præstitum de ipsa existentia Divini tes-  
timonii, sit assensus tanquam primi princi-  
pii; nam negatur illatum; assensus enim,  
præstitus rei tanquam primo principio, est il-  
le, quando res ex ipsa apprehensione termi-  
norum statim rapit intellectum ad assensum,  
quin prius debeat fieri aliunde evidenter cre-  
dibilis, & credenda. Certè, ut huic princi-  
pio: *Totum est majus sua parte*: assentia-  
mur, non indigemus prævia applicatione, vel  
credibilitate.

50. Ob. 4. Non est laudabile credere  
DEO ob rationem, seu motivum, aut obje-  
ctum formale: sed fides nostra est laudabilis:  
ergo per eam non credimus ob rationem &c.  
Confirm. Si crederemus DEO ob ejus di-  
ctum infallibile, non præferremus DEUM ho-  
mini, qui esset infallibilis in loquendo: hoc  
est absurdum: ergo. Resp. diff. ma. non est  
laudabile credere DEO ob rationem distin-  
ctam ab ejus testimonio, & auctoritate. om.  
ma. ob rationem identificatam cum ejus te-  
stimonio. neg. ma. & concessa. mi. neg.  
conseq. Utique laudabile est credere DEO  
ob ejus testimonium, quando nobis revelat  
plura obscura, & supra captum nostrum, ad  
quæ credenda opus est magna intellectus  
nostri captivitate, & subjectione.

Ad confir. Resp. neg. ma. nam 1. etsi  
homo esset ratione extrinsecæ assistentiæ  
DEI infallibilis, non esset infallibilis intrin-  
secè; unde, dum illam ipsam intrinsecam in-  
fallibilitatem de DEO credimus, ipsum ho-  
mini illi præferimus. 2. etsi homo esset  
infallibilis, ejus infallibilitas esset ordinis  
longè inferioris; unde etiam testimonium  
DEI plus æstimamus, ita ut, si per impos-  
sibile talis homo contraria loqueretur DEO,  
illius testimonio fidem negaremus: & in  
hoc sensu ait Apostolus *ad Gal. 1. v. 8. Sed  
licet nos, aut Angelus de celo evangelizet  
vobis, præterquam, quod evangelizavimus  
vobis, anathema sit*: hoc est, si etiam Ange-  
lus de coelo, qui, utpote beatus, falli non po-  
test, aliud diceret, quàm, quod S. Paulus ex  
revelatione DEI docuerat, non foret ei cre-  
dendum.

51. Ob. 5. Saltem fides non debet ha-  
bere objectum ex parte intellectus, sed sufficit,

si aliquid habeat ex parte voluntatis: ergo.  
prob. ant. non credimus DEO, quia verax  
est, sed quia supremus dominus est, & quia  
præcipit, ut credamus: atqui præceptum est  
motivum, seu objectum formale efficiens  
voluntatem, non intellectum: ergo. ita  
Guilielmus Parisiensis *libro de fide, & le-  
gibus non longè ab initio*. Confirm. Po-  
test DEUS homini, nihil cogitanti de ve-  
racitate DEI, præcipere, ut sibi credat: talis  
esset actus fidei absque motivo efficiente in-  
tellectum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Vo-  
lumus quidem credere; quia DEUS præci-  
pit: sed credimus; quia verum dicit. Vo-  
lo dicere: actus voluntatis, seu pia affectio,  
qua nobis liberè imperamus actum fidei, &  
à qua actus fidei denominatur liber, atque  
fit meritorius (de quo infra) habet pro mo-  
tivo præceptum: sed non ipse actus fidei ha-  
bet præceptum pro motivo intrinsecò. Sic,  
licet contritio, vel attritio, præcepta sit pec-  
catori saltem semel in anno, adeoque actus  
imperans contritionem habeat pro motivo  
præceptum, non tamen actus contritionis  
habet pro motivo præceptum; alias tandem  
omnes ferme actus haberent pro objecto mo-  
tivo præceptum DEI, adeoque omnes essent  
actus virtutis moralis obedientiæ.

Ad confir. neg. ant. Sicut DEUS non po-  
test præcipere homini, ut aliquid amet, quod  
non apparet bonum, ita neque potest ei præ-  
cipere, ut credat, quod non apparet verum;  
quia non potest facere, ut potentia feratur  
extra suum objectum. Hoc tamen est verum,  
quod, sicut eo ipso, quod DEUS præcipiat  
aliquid amandum, ostendit id esse bonum,  
si non intrinsecè in se, saltem extrinsecè ra-  
tione alterius, ad quod ordinatur: ita eo  
ipso, quod aliquid præcipiat credendum,  
ostendat, id esse verum, si non ex apprehen-  
sione terminorum, saltem ob extrinsecam at-  
testationem DEI, quæ implicitè saltem con-  
tinetur in præcepto credendi.

## ARTICULUS III.

### An DEUS possit fallere, vel falli.

52. Dico 1. DEUS non potest falli.  
ita contra Averroem, qui DEO  
negavit aliquarum rerum sci-  
entiam, defacto omnes Catholici, imò o-  
mnes, qui DEUM verè agnoscunt. Prob. fa-  
cile. DEUS est ens perfectissimum: ergo  
debet habere omnem perfectionem, nec po-  
test habere aliquam imperfectionem: atqui  
omniscientia est manifestè perfectio, & igno-  
rantia, vel error, est imperfectio: ergo DE-  
US debet manifestè habere omniscientiam,  
& non potest habere ullam ignorantiam: at-  
qui, si falli posset, manifestè careret omni-  
scientiâ, haberetque ignorantiam alicujus  
veritatis: quin, quod pejus foret, haberet po-  
sitivum errorem circa aliquam rem, circa  
quam falleretur; nam aliter conciperet rem,  
quàm in se esset, & ignoraret, quomodo verè  
B 3



se haberet: ergo. Omnia membra hujus discursus sunt evidèntia. Possent addi textus innumeri Sacrae Scripturae, DEO omniscientiam attribuentes: sed non est necesse.

53. Dico 2. contra Priscillianistas. DEUS etiam non potest fallere, neque de potentia absoluta. ita rursus omnes Catholici, fàtem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, sed vix unus, & alter, olim admiserint, DEUM fallere posse, ut Holkot, in 2. q. 2. n. 8. item apud Cardinalem de Lugo. *de fide disp. 4. sec. 2. n. 15. & 16.* Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamen sententia modò sustineri non potest. Prob. 1. Fallere alterum scienter, est mentiri: sed DEUS semper falleret scienter; cum omniscius sit, & falli non possit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non potest: ergo.

Minor subsumpta in primis est lumine naturæ nota; est enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, imò, ut omnes dicunt, est intrinsecè malum; quia ipsum lumen naturæ dicitur, etiam barbaris non omnino honesti oblitis, mendacium esse naturæ rationali difforme, & esse contra finem, ac institutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; istud enim per mendacium, si hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non potest cadere in perfectissimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. *Ad Hebr. 6. v. 18.* dicitur de DEO: *Interposuit iuramentum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatium habeamus.* Duæ autem res illæ sunt promissio, seu assertio DEI, & iuramentum: ergo per has habemus fortissimum solatium: sed, si DEUS fallere posset, non haberemus fortissimum solatium, sed possemus dubitare, & timere: ergo. prob. mi. Non haberemus fortissimum solatium ratione assertionis, si DEUS per hanc fallere posset, ut patet: neque haberemus illud ratione iuramenti; nam iuramentum DEI non reddit promissionem ejus certiore: ergo. prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiorem, per quem juret: ergo debet jurare tantum per semetipsum: & sic *Gen. 22. v. 16.* dicit DEUS: *Per me ipsum juraui:* ergo iuramentum ejus non addit auctoritatem majorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem assertionem, posset etiam mentiri per iuramentum: ergo per neutrum haberemus firmissimum solatium, contra Apostolum: ergo, ut hoc habeamus, debet dici, quòd, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid iuramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, eum mentiri dicentem aliquid sine iuramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulâ juratoriâ, ut nostræ infirmitati, quæ majorem certitudinem in assertionem jurata, quam in alia, concipit, se accommodet.

Iterum *Numeror. 23. v. 19.* dicitur: *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur:* ergo DEUS

etiam de absoluta potentia non potest mentiri. prob. conf. fuere aliqui Sancti, qui nunquam mentiti sunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptista: ergo, ut DEUS non sit sicut isti, seu præcellat omnes homines in veracitate, debet neque de potentia absoluta posse mentiri. Et in hoc quoque sensu intelligendum etiam est illud *ad Rom. 3. v. 4.* *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.*

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionysius *de Divinis nominibus c. 8.* juxta versionem Ambrosii Florentini (a qua non quoad sensum, sed tantum quoad verba, paulum differt Perionius) ait: *Porro veritas DEUS est, & à veritate cadere, à DEO est cadere: si igitur veritas DEUS est, veritatisque negatio est à DEO prolapsio, à DEO cadere DEUS non potest.* S. Ambrosius *inc. 23. Numer. v. 19.* *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur:* ait: *Nunquidnam mentitur DEUS? sed non mentitur; quia impossibile est mentiri DEUM. .... Impossibile istud non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis.* S. Augustinus. *l. 22. de civ. DEI. c. 25.* ait: *Si volunt invenire, quod omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam: mentiri non potest.* Similia habent SS. Athanasius, Cyrillus, Anselmus, & alii. vide Lugo *de fide disp. 4. sect. 2.* Gormaz. *de virt. Theol. disp. 17. n. 810.*

56. Collige 1. DEUM non tantum mentiri non posse, aliquid nudè asserendo, sed nec promittendo. Ratio est clara; quia in omni promissione includitur assertio; nam, qui dicit: *dabo:* vel *donabo:* asserit certè, se habere animum dandi: si ergo DEUS nequit falsum asserendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque posset mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam ejus auctorem, & causam. Dein quando Scripturae dicunt, DEUM mentiri non posse, intelligunt, eum id non posse, per locutionem, qua hucusque ordinariè hominibus locutus est: atqui locutus est per Angelos, Prophetas, Apostolos, & alias personas ab ipso distinctas: ergo.

Collige 3. probabilius DEUM non posse, se solo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. *disp. 19. de virt. Theol. n. 897.* Oviedo *de fide controv. 3. punct. 2. n. 8.* & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS se solo infunderet errorem, etiam tantum speculativum, intellectui humano, tunc infunderet eum cum certa scientia de ipso; quia non posset habere ignorantiam: sed sic scienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non potest, ut jam probatum: ergo. prob. mi. si creatura studiosè facit, ut alius putet, Petrum currere, quando non currit, & studiosè ex intentione procurat, ut erret, virtualiter certè mentiretur, & decipit scienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel causando talem errorem, virtualiter mentiretur &c.

Confirm. Si DEUS posset infundere talem errorem, posset etiam formare voces in aère, quæ sonarent, vel significarent, Petrum currere, quando non currit, fàtem quando non



non sciret audiens, has voces expressè ad se à DEO dirigi: sed hoc, etsi Lugo de fide disp. 4. sec. 3. non videatur rejicere, aut certè juxta principia ibi jacta non rejicere posse, videtur non posse admitti: ergo. ma. prob. ex eo, quòd inter posse hoc, & posse illud, non possit ostendi ulla disparitas. mi. videtur imprimis sensui communi conformis; cum tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribuere, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili causæ: ergo

57. Collige 4. DEUM loquentem non posse uti restrictione purè mentali. *Restrictiones purè mentales* fiunt, quando verbis, exterius dictis, aliquid à loquente additur, in mente subintellectum, quod nullo signo externo, vel significatione externa verborum, per consuetudinem, vel aliam causam, acceptata, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occiderit Paulum, quem domi gladio heri occidit, respondet: *Non occidi*: subintellegendò *scilicet*, vel *in templo*, vel *hodie*. Hæ restrictiones sunt reverà mendacia, quæ DEO repugnant; nam, ut ait Cardenas in proposit. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. n. 37. loquela humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque partialiter constituitur ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & sæpe ex circumstantiis externis, ratione quarum sæpè variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interiùs in mente additus, sed sola verba, & signa, vel circumstantiæ externæ: ergo, si quis occidit Paulum, & exterius simpliciter dicit: *Non occidi*: licet mente subintelligat *veneno*, vel *hodie* &c. est mendax; nam, si conceptus mentis non attendatur, propositio clarè est mendax, ut patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propositiones. 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive re creationis causâ, sive quocunque alio fine, juret, se non fecisse aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus.* & 27. *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censatur tunc expediens, & studiosa*; & his similis est propositio 28. similiter etiam damnata.

58. Collige 5. DEUM posse loqui per æquivocationem, vel amphibologiam, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi, licet non ita obvio, potest intelligi; similes enim locutiones, si fiant, quando adest justa causa celandi veritatem, excusantur adhuc, etiam post decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certè, quando verba sunt æquivoca, potest loquens, ex justa causâ ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero sensu, intendendo celare veritatem, & tantum per-

mittendo alterius deceptionem. Similiter cum signa externa, pronuntiatio, aut modus loquendi, aliæque circumstantiæ exterius sensibiles, sint constitutiva locutionis externæ (alias enim nunquam à mendacio excusari poterunt dicta ironica, vel hyperbolica) qui ea non attendit, sibi imputet, quòd non ritè rem intelligat. Confirm. Multa sunt dicta in Sacris Scripturis, quæ, ut patet ex objectionibus, à mendacio excusari non possunt, nisi recurrendo ad hanc nostram doctrinam: atqui dici minimè potest, ibi dicta esse mendacia; cum aliqua sint ipsius Christi Domini, vel Sanctorum Angelorum: ergo. Quodsi jam in locutionibus æquivocis, vel amphibologicis, mendacia non reperiuntur, neque deceptio positivè intenta, non est, cur DEUS ita loqui non possit: & certè videtur in Scripturis aliquando ita locutus.

## ARTICULUS IV.

### Solvuntur Objectiones.

59. **O**B. 1. contra 2. conclusionem (nam quæ contra primam obijci fors possent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non est intrinsecè malum: ergo in quibusdam circumstantiis potest DEUS de potentia absoluta mentiri: ant. prob. quidquid est malum, est tale; quia est contra legem DEI; hæc enim, ut etiam diximus tract. de actibus humanis, n. 176. est prima universalis regula moralitatis: sed mendacium, quod faceret DEUS, non esset contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur si ne voluntatè DEI obligante: atqui non daretur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, sed potius daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Resp. neg. ant. Certè S. Augustinus. 1. de mendacio, præsertim c. 6. sensit, mendacium esse intrinsecè malum; ait enim, mendacium esse aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit; cum mendacium perdat, juxta illud psal. 5. v. 7. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docetque, quòd, sicut ista non licent, sic nec licitum sit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS necessariò sibi ipsi imponit legem non faciendi intrinsecè mala: saltem necessitate metaphysica vult non mentiri, quæ voluntas, si non est propriè lex, est æquivalenter talis, & æquè absolutè impossibile DEO reddi mendacium. Hinc si DEUS, ut ponunt adversarii, vellet mentiri, vellet, & nolle idem: vellet mentiri, ut ponitur: nolle; quia necessariò non vult intrinsecè mala, & necessariò etiam odit omne destructivum suæ supremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale esset mendacium.

60. Ob.



60. Ob. 2. DEUS potuit reddere licitum homicidium, imò illud præcipere, dum Abrahamo præcepit immolare Isaacum: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere licitum furtum Israëlitis, qui *Exod. 12.* Egyptiis furati sunt vasa aurea, & argentea: item *Osee 1.* huic Propheta reddidit licitam fornicationem: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium; neque enim est ratio, cur potuerit dispensare in aliis præceptis, & non in isto. Resp. neg. conf. Homicidium, si tantum accipiatur pro cæde hominis innocentis, non est strictè loquendo intrinsecè malum (quia DEUS, supremus vitæ, & mortis dominus, potest id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cædes innocentis) modò fiat cum legitima potestate, sine qua etiam eodem modo mala est cædes nocentis, quæ tamen non dicitur intrinsecè mala. At, quod strictè est intrinsecè malum, DEUS nunquam potest velle, quamdiu manet tale, ut patebit ex mox dicendis.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: sed fecit, ut eæ actiones, nec essent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote absolutissimus Dominus vitæ, corporum, & rerum omnium, potest transferre jus ab uno domino creato in alium: & sic jus Egyptiorum in vasa aurea transtulit in Hebræos: *Osee* autem dedit potestatem, imò imperium imposuit, ducendi illam mulierem uxorem: & sic nec datum tunc furtum, nec fornicatio. Quamvis autem illi filii *Osee* vocentur filii fornicationum, per hoc tantum significatur, eorum matrem prius fuisse meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS potestatem ducendi plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut semen Abraham: vel ut indicarentur certa mysteria in Ecclesia DEI futura, e. g. populi gentium, & synagogæ conjunctio, ac fecunditas. An autem hæc fuerit dispensatio propriè dicta, an tantum improprie dicta, seu, an tantum fuerit mutatio conditionis, e. g. quòd DEUS jus, quod haberet per se una uxor totaliter in corpus mariti, diviserit in plures uxores, videri potest apud Platellum. *de matrim. capite. 7. §. 4. n. 1068.* Mihi probabilius videtur, non fuisse veram dispensationem, sed tantum mutationem conditionis, qua posita extractæ sunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen sit, parum refert ad rem nostram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriè, nec improprie, dispensare potest in præcepto non mentiendi; quia mendacium est semper contrarium fini verborum, & honestati debitæ naturæ rationali, ut agnoscunt etiam gentiles: nec est excogitabilis casus, in quo possit hæc contrarietas à mendacio separari. Sed neque licet assignare pro libitu circumstantias, quibus mutatis possit DEUS indirectè in præcepto naturali dispensare; si enim istæ non aliunde sunt notæ, debent innotescere, aut ex

Divina revelatione, aut ex legitima auctoritate, non ex privato tantum sensu: atqui ex auctoritate Ecclesiæ constat oppositum, scilicet non posse dari circumstantias, in quibus mendacium sit licitum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo *de fide, disp. 4. sect. 4. n. 58. & seq.* ubi insuper rectè probat, etsi daretur, (quòd tamen est falsum) etsi daretur, inquam, quòd posset DEUS in aliquo extraordinario casu dispensare cum homine, ut in extrema necessitate mentiretur, non tamen propterea posset ipsummet DEUM mentiri; quia ipse facillè potest aliis mediis malo cuique occurrere: neque potest DEUS omnia, quæ homo per ejus licentiam, vel alias potest; nam potest homo se humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum est, quòd DEUS omnia possit se solo, quæ potest cum creatura; neque enim se solo potest producere peccatum, nec se solo potest producere odium DEI. Ratio autem discriminis est; quia aliqui effectus mali tribuerentur DEO ut causæ, si se solo eos produceret: non verò tribuuntur eidem, si eos producat cum creatura, & ut ab hac determinatus, adeoque ut causæ per accidens: imò DEUS neque potest se solo producere actiones vitales creatas, quæ probabilius essentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non est intrinsecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. 2. *Cor. 12. v. 16.* gloriatur S. Paulus, & ait: *Cum essem astutus, dolo vos cepi.* 2. sapè dicuntur aliqui inducti ad bonum dolo pio, & fraude innocenti: imò etiam jura distinguunt dolum bonum, & malum. Resp. diit. ant. decipere alterum tantum indirectè, materialiter, & occasionaliter, non est intrinsecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conf. Occasionaliter decipere est ponere signum verum, vel ambiguum, cujus occasione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia causa, in errorem inducitur, quod ex justa causa licet: & sic fit e. g. per equivocationem, vel amphibologiam, ex justa causa adhibitam, non intendendo deceptionem, sed tantum veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere est ponere signum determinatum ad falsum, sive dein signum sit vocale, sive reale (quo casu foret mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apostoli dictum potius est vox sibi objicientis, quam asserentis, ut patet legenti; cum Apostolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem sibi factam, solvere. Si tamen id S. Paulus concedat, sermo ipsi est de dolo pio, seu tantum occasionali, ac licito, ut habet S. Thomas. 2. 2. q. 55. a. 4. ad 1. Eadem responsio sequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS sapè in Scripturis Sacris decepit homines in poenam peccati: ergo. ant. prob. ad *Rom. 1. v. 28.* dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobum sensum.* & 3. *Reg. 22. v. 20.* ait DEUS: *Quis decipiet Achab regem Israël?* & tunc spiritus quidam



dam dixit v. 22. *Ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Dominus: Decipies, & praevaleris: Egredere, & fac illa:* ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis. Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. Verba illa, & similia, juxta unanimem Theologorum consensum, explicantur tantum de permissione, sive, quod DEUS tantum permiserit homines abire in reprobum sensum, & spiritum illum Achab imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis similia, exponuntur tantum de permissione, vel subtractione gratiae majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Similiter de permissione, vel subtractione gratiae explicandum est illud *Isaia. 6. v. 10. Excaca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat.*

65. Quodsi DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e. g. *Ahuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Fona. 3. v. 4.* propositiones illae fuere conditionales, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi penitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest deinde aliter facere consequenter, licet possit antecederet. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit aliter facere, vel non mentiri; quia, cum mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: & hinc S. Augustinus. *l. 1. de Symbolo. c. 1.* ait de DEO: *Si mori posset, non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si inique agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens.* Videatur Lugo de fide dis. 4. sect. 2.

66. Ob. 5. contra 3. illationem. Error physicus intellectus est tantum malum physicum, & non morale; nam innocenter falli hominem, non est malum morale: sed DEUS potest causare se solo omne malum physicum; ergo etiam potest causare errorem. Confirm. 1. Error intellectus se habet aliquo modo ut monstrum naturae: sed hoc DEUS potest producere se solo: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa falsi iudicii: ergo, prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliquid affirmandum, e. g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & haec propositio duret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic transeat haec propositio de vera in falsam, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc casu, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi iudicii, seu erroris: ergo.

67. Resp. dist. ma. Error physicus intellectus est tantum malum physicum respectu recipientis. om. ma. respectu scienter eum causantis. neg. ma. & dist. mi. DEUS potest causare omne malum physicum, si sit tantum malum physicum, tam respectu causantis, quam recipientis. conc. mi. si sit malum physicum tantum respectu recipientis, non autem respectu causantis. neg. mi. & conf.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

Certe, licet errare tantum sit physicè imperfectum, seu malum, in eo, qui recipit inculpabiliter errorem, non est tantum physicè, sed moraliter imperfectum causare scienter errorem. Patet in eo, qui alteri aliquid falsi dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam est tantum malum physicum doloribus affici, etiam aeternis: non potest tamen (ut longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam, praeservando eum supernaturaliter à peccatis, in eo statu alias committendis. Unde non est absolute verum, quod DEUS possit causare omne prorsus malum physicum: sed tantum verum est, quod possit causare omne illud malum physicum, ex cuius causatione nihil indecens redundet in ipsum: sicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua severitas, ita ex causatione erroris redundaret defectus veracitatis. Sed nec dici potest, DEUM tantum decepturum physicè; nam, cum incapax sit ignorantiae, semper deciperet scienter, quod est decipere moraliter.

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex productione monstri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex productione erroris scienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. in primis quaro, an possit propositio vera transire in falsam, vel non: si secundum, casus implicat, & negatur suppositum: si primum, DEUS non poterit, ut causa per se, & particularis, ex intentione sua, iudicium illud pro sequenti instanti conservare, sed tantum ad exigentiam creaturae, & ut causa per accidens. Sed neque DEUS potest esse causa per se principiorum necessariò determinantium ad errorem; sic enim esset causa mediata per se erroris. Verbo: DEUS non potest intendere, & per media necessaria, contra, vel praeter exigentiam omnis creaturae, causare errorem.

69. Ob. 6. DEUS potest conservare accidentia Eucharistica sine subjecto: sed sic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS potest etiam conservare visionem sine objecto: sed tunc causat errorem in existimante, objectum esse praesens, cum absit: ergo. Resp. dist. mi. decipiuntur homines per accidens, ratione ignorantiae, vel infidelitatis. conc. mi. ex intentione, & determinatione DEI. neg. mi. & conf. DEUS miraculum Eucharisticum sufficienter manifestavit per fidem: si haeretici id credere nolunt, sibi imputent, non DEO. Quodsi alius etiam decipiatur, id fit, non per se ex intentione DEI, sed ratione ignorantiae, quam DEUS iuste permittit: quae ignorantia, saltem se sola, etiam minimè determinat ad falsum iudicium, sed tantum ad negationem scientiae.

Sic etiam ob distantiam solis, plurimi habent falsum iudicium de ejus magnitudine, & philosophi de plurimis effectibus, ac eorum causis, habent falsas ideas, vel sententias, quin DEUS sit positiva causa erroris. Ad confirm. vel visio omnino necessariò exigat praesentiam objecti: & DEUS non potest

C

talem



talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ut dictum de accidentibus Eucharisticis: vel visio non omnino necessario exigit presentiam objecti: & DEUS non causat, sed tantum permittit eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & conf.

70. Ob. 7. DEUS potest privare hominem usu rationis: ergo potest etiam eum leviter decipere. Confir. DEUS potest conservare habitum erroneum: ergo etiam infundere. Resp. conc. ant. neg. conf. Ex priori nihil redundat indecentiae in DEUM: at vero ex posteriori: quamvis autem homini minus noxius sit error levis, quam privatio totius rationis, non ideo unum magis decet DEUM quam alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfectio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest conservare habitum erroneum, ut causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, specierum, vel alterius rei. conc. ant. ut causa particularis per se talis, contra, vel praeter exigentiam creaturarum. neg. ant. & conf. Pariter DEUS ut causa universalis potest etiam causare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus *Luce. 24.* apparuit discipulis in Emaus euntibus specie peregrini, & *Joan. 20.* Magdalene specie hortulani, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest per se causare errorem. Resp. conc. ant. neg. conf. Christus discipulos non induxit in errorem: sed hunc tantum permittit. Habuit Christus jus ad se occultandum; unde, sicut potest aliquis ad se occultandum alias vestes induere, ne agnoscat, ita & Christus potuit inducere aliud exterius schema, ex quo discipuli per accidens respectu intentionis Christi Domini fuere decepti. Ille tantum voluit, pro aliquo tempore ex rationabilissimo fine non agnosci: illi judicaverunt, eum esse alium: quod Christus non intendit, sed permittit. Adde, quod alii dicunt, illam apparentiam exteriorem fuisse allegoricam, & in sensu allegorico Christum fuisse peregrinum, ac hortulanum: nec sensum allegoricum esse mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Potest DEUS praecipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam potest eidem errorem infundere. ant. prob. si rustico e. g. parochus aliquid falsum proponit, tanquam articulum fidei, & rusticus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, se debere huic falsitati assentiri: in hoc casu conscientiae erroneae, praecipit DEUS, ut eliciatur assensus circa rem falsam, seu praecipit errorem: ergo. Hoc argumentum est Arriagae, & Lugonis nobis contrariorum: sed in primis retorquetur argumentum. Ponamus rusticum invincibiliter credere, se debere mentiri ad salvandam vitam proximi: in hoc casu juxta adversarios etiam praecipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS eum determinare ad

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipsi infundere?

Resp. 2. directe. dist. ant. potest DEUS homini praecipere directe, & per se, ut eliciat errorem. neg. ant. indirecte, & per accidens. om. ant. & neg. conf. ad prob. dist. iterum ant. DEUS praecipit per accidens, ut eliciat talem assensum. conc. ant. praecipit id per se. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Et quidem, si in eo casu DEUS assensum praecipit, non praecipit assensum, seu actum fidei supernaturalis; hic enim est impossibilis circa falsitatem: sed tantum praecipit actum fidei naturalis, vel assensum naturalem.

73. Duplex est circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Esparza, Rhodes, Lugo, & aliis, dicunt, in eo casu erroneae conscientiae, DEUM per accidens praecipere, ut faciamus, quod dicitur conscientia erroneae; quatenus nempe nobis dedit lumen rationis, simulque voluit, ut nihil faciamus, quod conscientia dicitur, non esse faciendum: & licet ista aliquando per accidens erret, dictando, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc casu, ait Rhodes, rem illam non esse prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erroneae conscientiae laborat; nam ait hic auctor, mendacium e. g. non esse prohibitum, nisi ut agnatum, vel (ut excludatur ignorantia vincibilis) ut potens agnosci contrarium rationi. Et ratio horum auctorum ulterior est; quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut docet S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. ubi sic habet: *Voluntas discordans a ratione, vel conscientia errante, est mala aliquo modo propter objectum, a quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter objectum secundum sui naturam, sed secundum quod per accidens a ratione apprehenditur ut bonum, vel malum, ad faciendum, vel ad vitandum: & quia objectum voluntatis est id, quod proponitur a ratione, ut dictum est.* ergo sicut, si objectum materialiter bonum representatur per intellectum ut malum, actus illud amplectens est malus, & prohibitus a DEO; ita si objectum materialiter malum representatur ut bonum, actus illud amplectens erit bonus, & a DEO saltem per accidens praecipitur.

74. Alii autem auctores cum Ruiz docent, quod DEUS in casu conscientiae erroneae actum non praecipiat, sed quod tantum homo invincibiliter judicet, eum a DEO esse praecipitum; unde excusatur quidem talis homo a malitia actus, sed non propterea facit actum bonum. Verum hi auctores videntur tamen debere dicere, quod DEUS mediate praecipiat eum actum; nam certe talis, omitendo actum materialiter malum, contra conscientiam erroneam eum praecipientem, peccat: & eodem modo etiam peccat, ponendo actum materialiter bonum, contra conscientiam erroneam eum prohibentem: ergo, ut diximus *tr. de act. human.* n. 219.



n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non est autem ulla ratione absurdum, quod DEUS per accidens imperet talem actum; quia propterea non est causa per se illius actus; sed tantum causa per accidens; nam in tali casu tantum est causa per se præcipiens, ut nihil fiat contra id, quod existimatur a DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel causare, est honestum; nam facere contrarium, seu facere id, quod existimatur a DEO prohibitum, est virtualiter negligere, & postponere, seu contemnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique est inhonestum.

75. Pariter divisi sunt auctores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id se obligatum, non tantum excusetur à peccato, sed etiam eliciat actum bonum, & meritorium coram DEO, e. g. rusticus ex conscientia erronea credens, se obligatum ad mentendum pro salute proximi conservanda: & idem est, si quis ex conscientia erronea iudicet, se obligari ad aliquid omittendum, ad quod neutiquam per se obligatur, e. g. si rusticus erroneè existimet, se debere die jejunii abstinere à sumenda medicina, ad vitam nunc conservandam summè necessaria, ad quam in hoc casu sumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrsus, & alii negant, talem aliquid mereri, ex eo capite, quod bonum debeat esse ex integra causa, & malum sit ex quocunque defectu; unde, quando actus est materialiter malus, putant, non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas 1. 2. q. 19. n. 6. ad 1. Videntur tamen aliqui ex his auctoribus admittere, quod in tali casu pia affectio prævia, & imperans talem actum, possit esse meritoria. Alii verò putant, talem actum esse actum virtutis, adeoque meritorium. Ita Oviedo in 1. 2. tr. 5. contr. 2. p. 1. n. 5. Rhodes disp. 2. de actibus humanis. quest. 2. sect. 2. ad. 2. Esparzal. 3. de act. hum. quest. 24. art. 3. Layman. l. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2. ubi ait, talem actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficiat in mediis, qui tamen defectus excusetur ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi auctores, non esse paritatem inter actus intellectus, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, imò nec alius supernaturalis actus intellectus, potest esse falsus. At actum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturalium, objectum non est veritas, sed bonitas, & hæc quidem non tantum, ut est materialis in se, sed etiam, ut est representata per actum intellectus: potestque dirigi actus moralis hoc judicio pravio verissimo: *Quid quid conscientia invincibiliter dicit faciendum, bene fit: sed dicitur, nunc hanc actionem, vel ejus omissionem, esse ponendam: ergo* ubi major, & minor est certa.

Unde ait Rhodes, bonum debere esse

ex integra causa, vel verè tali, vel tali invincibiliter existimata. Stat pro hac sententia etiam Sanchez l. 1. in decal. c. 11. n. 17. citans Azor, Salas, Corduba, vultque, etiam S. Thomam non esse contrarium huic sententiae; eoquod quidem doceat, actum contra conscientiam elicitum semper esse malum, non autem doceat, actum elicitum juxta illam conscientiam, semper esse non bonum: sed tantum doceat, non semper esse bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conscientiam vincibiliter errantem, cui licet actus sit conformis, non tamen est bonus. Favet quoque Arriaga tr. de act. hum. disp. 22. sect. 4. ubi refert ad sect. 5. in ejus subsect. 3. n. 38. ait, actum moralem dirigi simili syllogismo, seu discursu, qualem modò posuimus.

77. Et sanè contingere potest, ut conscientia erronea dicat faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno damno suo, vel magno saltem lucro cessante, debeat mentiri ad servandam vitam proximi: vel ut debeat odisse aliquid, ad quod amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale existimata uxori, à qua alias valde magnum horrorem, & aversionem naturalem habet: vel debeat die jejunii abstinere à medicina cum periculo vitæ: durum autem videtur, talem hominem nihil mereri, nisi fortè per actum pravium imperantem.

Id facilius tamen capiam, quod per assensum hæresi factum, etsi difficilem, non acquiratur meritum; cum enim assensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Facilius etiam capiam, neminem mereri per mendacium; cum actus externus non augeat per se meritum, (ut dixi tr. de act. hum. n. 164.) & intra mentem mendacium non detur. Quod si Auctores oppositi, admittentes piam affectionem praviam esse meritoriam, tantum velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facile concedam: at, si velint, tantum actum imperantem actus interni materialiter mali esse meritorium, nullum verò actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ut est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, hæc sententia videtur satis difficilis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua estimatione optimam, abstinendi amore DEI à medicina summè necessaria, vel intentionem mentiendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certè volitio, imperans exterius verba proferre, etsi prius ab alio actu fuisset imperata, vix videtur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, etsi in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac questione



fit, quam ad eruditionem tantum pluribus examinavimus, nihil inde infertur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quæ DEUS potest per accidens præcipere, potest etiam intendere, ut patet ex retorsione n. 72. data: & possent dari similes plures. videatur etiam Gormaz. *de virt. Theol.* n. 760.

## ARTICULUS V.

### Solvuntur reliquæ Objectiones.

78. **O**B. de restrictionibus, & equivocationibus ulterius. 10. contra. 4. illationem. Plura DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certè auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quæ vera esse non possunt sine restrictione purè mentali: ergo. ant. prob. Primò. *Joan.* 7. v. 8. Christus dixit: *Non ascendo ad diem festum istum; quia meum tempus nondum impletum est:* & tamen postea ascendit. Secundò. Idem Dominus discipulis dixit *Marci* 13. v. 32. *De die autem illo (iudicii extremi) vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater:* cum tamen eum diem ipse sciverit etiam ut homo. Tertiò. *Genes.* 22. Abraham dicit servis: *Ego, & puer illiusque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos;* cum tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeoque eum ibi comburendi. Quartò. *Ioseph.* *Gen.* 42. v. 16. jurat, & ait: *Per salutem Pharaonis: exploratores estis:* quos tamen sciebat esse fratres suos, & pro solis alimentis adiisse Egyptum. Quintò. *Tob.* 5. v. 18. Angelus Raphael ait: *Ego sum Azarias Anania magni filius.* Sextò. *Gen.* 27. v. 19. Jacob dicit ad Isaac. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* Septimò. *Judith.* 11. v. 12. ait ipsa Holoferni de Judais: *Certum est, quod in perditionem dabuntur:* & infra: v. 13. *Misit me Dominus, hæc ipsa nunciare tibi:* & v. 15. *Ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israël, sicut oves, quibus non est pastor.* Octavò. *Exodi* 1. v. 19. obstetrices Pharaoni quærenti, cur non necassent parvulos Hebræorum, responderunt, se non vocari ad parientes Hebræas: & tamen ipse servabant pueros: & additur. v. 20. *Bene ergo fecit DEUS obstetricibus . . . & edificavit eis domus.* Plura hujusmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus *de locis Theol.* l. 2. c. 2. quibus doctissime respondet *cod. l. 2. c. 4.*

79. Resp. neg. ant. Nunquam in Scripturis restrictio purè mentalis approbatur, sed tantum equivocatio, vel amphibologia, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi non ita obvio, possunt intelligi, quæque licitæ sunt, quando necessitas est, vel certè gravis causa veritatem occultandi, qualis sæpe occurrit, e. g. in confessario circa notitiam ex confessione habitam, in consiliariis obligatis ad secretum &c. si tamen nulla esset causa

justa celandi veritatem, tunc neque licitæ forent istæ equivocationes, aut amphibologie.

Ut enim rectè Gormaz *de virt. Theol.* n. 880. sicut non licet intendere deceptionem proximi, ita neque licet facere sine causa justa id, ex quo moraliter sequitur deceptio ejusdem proximi. Et videtur jure gentium receptum, ut verba sumantur juxta generalem modum loquendi; si non addita causa celandi veritatem. Multò minus istud licet, quando legitimæ potestati interroganti in re gravi, parendum est sub culpa. Attamen, quando habeo legitimam causam veritatem occultandi, & verba, cum suis circumstantiis sumpta, duplicem sensum faciunt, possum ego intendere unum, & permittere, ut audiens accipiat alterum.

80. Equivocationes autem, vel amphibologie licitæ sunt variæ, supposita semper causâ justâ celandi veritatem. 1. si verbum sit equivocum: v. g. glossa ponit exemplum hoc: *Non est hic:* ut ego intelligam: *Non comedit hic:* etsi alter intelligat: *Non est presens hic:* 2. quando verba in communi usu hominum habent aliam, quàm ab institutoribus acceptam significationem. e. g. communiter *nescio* significat carentiam notitiæ etiam probabilis: ex prima autem institutione significat tantum carentiam notitiæ certæ, vel evidentis; unde, etsi probabiliter aliquid nobis, si non certò scias, absque mendacio dicis: *nescio.* Et hoc vel maxime debet dicere confessarius, interrogatus aliquid ex confessione.

Item 3. sæpe respondetur ad mentem interrogantis, e. g. si quis petat pecunias mutuas, respondes sine mendacio, te non habere, quando non habes, nisi tibi summè necessarias; nam interrogans, non quarit de his, sed de aliis, quas possis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud significant ratione additi signi exterioris, quod adverti possit, licet audiens non advertat. 5. Aliquando verba sunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modo metaphoræ non sint nimis remotæ, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non significant id, quod prima fronte significare videntur; quia alia est communis eorum interpretatio, ut illa: *servus obstrictissimus, paratissimus &c.* 7. Aliquando responsio est indirecta, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando responsio nihil affirmat, nihil negat, e. g. si quærenti, an hoc, vel illud habeat, respondes: *Gauderem, si haberem.* Et simili aliquo modo explicare oportet dicta Scripturæ.

81. Igitur ad 1. Christus *Joan.* 7. verissime dixit, se tunc non ascendere; nam non tunc, sed postea ascendit; licet Judæi ea verba alio in sensu, in quo juxta satis communem hominum acceptionem significabant, eum nec postea ascensurum, acceperint. ita S. Augustinus *l. quæst. vet. & novi testam.* q. 78. Addit S. Pater ibi aliam quoque responsionem. Bona est etiam tertia,



scilicet Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensu palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostentare discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendit. Sic sæpè dicimus: *Non accedonuptias*: quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantum negat publicum comitatum &c.

82. Ad 2. Spondanus *ad an. Chri. 563. n. 1.* ait, fuisse hæreticos quosdam dictos *Agnositas*, qui dixerint, Christum ut hominem nescisse penitus diem iudicii; unde non solvitur argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ut homine: & sanè, ut Belarminus *tom. 1. controu. 2. de Christo. l. 4. c. 5.* rectè docet, Christum constitutus est iudex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis *loc. cit.* post alias responsiones improbatas, subiungit ex SS. Gregorio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Augustino, item Theophylacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescisse illum diem scientia communicabili, seu ita, ut suam noticiam de illa die aliis communicaret.

Hæc autem restrictio, à Christo subintellecta, potuit colligi ex circumstantiis externis; nam inprimis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundò Christus satis alibi manifestavit discipulis, quòd, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid, præsertim in ordine ad ipsos, semper intelligeret scientiam communicabilem, vel utilem ad manifestandum; nam *Joan. 15. v. 15.* dicit: *Omnia, quaecunque audivi à Patre meo* (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) *nota feci vobis*: attamen non omnia, quæ Christus scivit, etiam Apostolis indicavit: sed tantum, quæ Pater volebat, & ipsos scire conveniebat: imò tantum illa, quæ scire debebant pro eo tempore; nam idem Dominus *Joan. 16. v. 12.* subiungit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo*. Imò promissit, Spiritum Sanctum ipsos adhuc docturum quam plurima; unde in illis saltem circumstantiis hæc dictio *nescio*, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantum negationem scientiæ communicabilis.

Tertiò hæc vox *nescio*, quando à Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cum Christo etiam ut homini debeamus concedere omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, debet vox *nescio*, etiam, dum ipsi tribuitur, minus strictè accipi; præsertim cum Apostoli utique tunc sciverint, Christum esse DEUM, nec eum tantum ut hominem, sed etiam ut DEUM, sive ut totum Christum, videantur interrogasse: & modò ipsis dixisset, sive ut DEUS, sive ut homo, ipsi contentissimi fuissent. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem *nescio* in Christo non significare omnimodam nescientiam: & cum scirent, ipsum simul esse DEUM, incapacem omnimodæ nescientiæ, collegerunt, eum tan-

tum loqui de negatione scientiæ communicabilis. Arriaga *de fide disp. 1. sect. 5. n. 76.* ait, hanc vocem *nescio*, in rebus gravioribus, & occultandis, jam ex usu significare negationem scientiæ communicabilis: & idem censet Lugo *de fide disp. 4. sec. 5. n. 64.*

Quartò, sicut quando DEUS dixit *Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quod times DEUM*: id explicatur, non, quòd DEUS tunc primum cognoverit (nec enim prius ignoravit) sed, quòd alios cognoscere fecerit: ita etiam illud *nescire* potest intelligi, quòd alios *nescire* fecerit: & sic expresse explicat S. Augustinus. *l. 83. questionum quest. 60.* ubi ait: *Quod dictum est nescire filium, sic dictum esse; quia facit nescire homines*. Similiter *l. 1. de Trinit. c. 12.* sic ait: *Hoc enim nescit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.*

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, etsi esset à se comburendus, tamen iterum à DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus *ad Hebr. 11. v. 17. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans, quia & à mortuis suscitare potens est DEUS*. Ad 4. Illud *estis* significat idem, ac *habebimini*, seu tractabimini, sicut exploratores: sicut scilicet *3. Reg. 18. v. 24.* dicitur: *DEUS, qui exaudierit per ignem, ipse sit DEUS*, hoc est, habeatur, & colatur ut DEUS.

83. Ad 5. Voces illæ Hebrææ *Ananias, Azarias*, & erant nomina propria, & simul poterant esse appellativa, ut vel significarent personam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellativè significat *auxilium Domini*, & Ananias *nubem Domini*. Advertit etiam Salius *ad an. mundi 3226.* vocem *Azarias* sæpius aliis nominibus substitui, vel saltem addi honoris causâ: & exemplis ostendit, quòd aliqui in Scriptura appellantur Azaria, licet alibi aliter vocentur; unde appellativè significabant illa verba: *Ego sum auxilium Domini, filius nubis Domini*: per quam nubem S. Ambrosius DEUM Patrem indigetari vult. Illa autem vox *nubis Domini* utique metaphoricè accipi debet; cum rationalis creatura ex nube propriè dicta nasci non possit: quod facillè advertisset Tobias, si ad sensum appellativum attendere voluisset. Sensus ergo ab Angelo intentus, sed à Tobia non attentus, nec perceptus, est: *Ego sum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI*. Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatam Virginem non amaret, posset dici, non esse Mariophilus: & si malus princeps vocaretur Aristarchus (quod græcè significat optimum principem) posset dici, non esse Aristarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, se esse primogenitum Esau, Salius *in annal. ad an. mundi 2276. n. 7.* non veretur admittere eum plerisque, ut ait, viris, pietate, & eruditione præstantibus, Jacobum leviter esse mentitum; quia licet primogenita emisset



ab Esau edulio lentis, itémque ex destinatione Divina primogenitus suo modo factus, seu fratri praelatus fuisset, juxta illud *Gen. 25. v. 23. Major serviet minori* (ex quibus apparet, eum contra Esau injustitiam non commisisse) tamen Esau non erat. Quod si hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse mendacium, utique non DEO auctore, vel hortante, sed tantum permittente locutus, aut mentitus fuit. Alii autem cum S. Augustino. *l. contra mendacium. c. 10.* & Innocentio III. *c. Gaudemus. de divortiis.* volunt, Jacobum metaphoricè, vel mysticè locutum, per similitudinem, vel allegoriam, in quo sensu allegorico erat primogenitus; quatenus figurabat Christum, in cujus corpore, seu Ecclesia, fiunt primi novissimi, & novissimi primi: & gentiles, qui posteriùs ad Ecclesiam accedunt, Judæis tamen primatum auferunt. Et hoc, Innocentius *cit. cap. sentit*, Jacobum didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum mundi 3346. n. 87.* Juditham non excusant à veniali mendacio graves auctores: at ipse Salius ait, à Judith multa dicta per equivocationem, quæ mendacium non est. Potest etiam dici, illa verba, quibus Judith futurum Judæorum excidium asseruit, fuisse comminatoria, quemadmodum fuit prophetia Jonæ de subversione Ninive: in comminationibus autem, etiam Divinis, sæpe intelligitur: *Nisi emendatio secuta fuerit, vel alia circumstantia veniam causantes intercurrerint.* Ad id autem comminatoriè dicendum potuit DEUS Juditham mittere. Holofernes, etsi non vivus, potuit tamen adduci in Jerusalem saltem mortuus: & viderur id factum, quando ob hanc victoriam celebrarunt ibi Judæi festivitatem: ubi utique accurrerint Judæi spectatores, tanquam grex ovium inordinatus sine pastore.

86. Ad 8. Si dicere velis, obstetrices Ægyptias fuisse officiosè mentitas, habebis assentientes plures interpretes, teste Salius *ad ann. mundi 2463. n. 2.* Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum prævium, eas DEUS est remuneratus; nam opus bonum propter sequens, imò etiam committans peccatum veniale, non perdit rationem meriti. Facile tamen excusari possunt ~~æ~~ obstetrices à mendacio; nam indirectè responderunt: & utique aliquæ feminae Hebrææ noverint artem obstetricandi, & pepererint, ante adventum obstetricum Ægyptiarum: quanquam non omnes Hebrææ mulieres pepererint absque interventu harum obstetricum, & etiam istæ aliquot infantulos servaverint: quod non negarunt, sed tacerunt.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio mentalis est illicita: ergo etiam est illicita æquivocatio: prob. conf. non magis una est contra commercium humanum, quam altera: ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non minùs reddit fidem incertam, quam restrictio mentalis: ergo nec una, nec altera, potest adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS æquivocans non esset summæ sinceritatis;

nam majoris foret, si clarè loqueretur: ergo non esset summè perfectus. Resp. neg. conf. ad probat. om. ant. neg. conf. non enim nos illam rationem assignamus; nec enim restrictio mentalis, ut ait Cardenas *in prop. Innoc. XI. dissert. 19. c. 3. n. 29.* illicita est; quia tolleretur commercium humanum (nam ex hoc capite tantum licita non esset ubique, & si-ne gravi causa celandi veritatem: insuper sæpe ad commercium humanum servandum prodesset; nam etiam ad hoc necessaria est observatio secreti, ad quam restrictio conducet) sed ex alia ratione, quam dedimus *n. 57.*

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides Theologica non versatur circa sensum revelationis dubium, sed circa clarum; nec tenemur credere explicite, quæ non sunt sufficienter clarè propositæ; unde, si DEUS æquivocè loqueretur, non vellet nos credere, sed potius vellet celare veritatem: nisi tamen per conscientiam erroneam existimemus, nos esse obligatos ad aliquid credendum, quod reverà falsum esset, & DEUS non intendisset credendum: quo casu per accidens, vel mediatè DEUS obligaret nos ad assensum aliquem præstandum, ut diximus. *n. 72. & seq.* Ad 2. confirm. neg. ant. nam ad summam sinceritatem non spectat revelatio omnis secreti; hæc enim potest esse vitiosa; unde DEUS etiam summè sincerus ex certis causis potest celare aliquam veritatem.

88. Ob. 12. Aliquæ Scripturæ e. g. Apocalypsis, vel Ezechielis, aut etiam Danielis prophetiæ, sunt ita obscuræ, ut à nullo interprete certò intelligi queant: ergo debent esse restrictiones mentales, vel æquivocationes, adeoque istæ debent per se esse licitæ. Resp. neg. conf. nam etiam, si quis loquitur alteri lingua ignotâ, non propterea mentalem restrictionem adhibet. Ad summum potest objici, quod tales locutiones sint inutiles: at reponi facillimè potest, habere sapientissimum DEUM nimis multas rationes obscurè loquendi. 1. ne fieri eloquia nimia claritate vilescant. 2. ut homines iis scrutandis majore se diligentia applicent, majore etiam cordis puritate ad recipiendum lumen Divinum se præparent. 3. ut per recursum ad DEUM, vel Apostolicæ Sedis oracula, submissio animi, & obedientia exercentur. 4. quandoque DEUS etiam vult mysteria non ante certum tempus evolvi. Interim, licet interpretes discrepent, probabilissimè tamen non omnes errant: sed aliqui aliquos, alii alios sensus penetrant. Sufficit autem, si aliqui, etsi non evidenter, verum Scripturæ sensum percipiunt: præsertim in iis, quorum noticia clarior non est ad salutem necessariam.





## ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel saltem permittere possit miracula in testimonium falsitatis.

89. **D**ico. Non potest DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ. ita communissima. Probat. Vera miracula sunt opera extraordinaria, vel absolute, vel certe in circumstantiis, in quibus fiunt, superantia vires totius naturæ creatæ: ergo sunt opera propria DEI, saltem tanquam causæ principalis; quidquid sit, an creatura divinitus elevari possit, ut sit causa instrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in confirmationem alicujus rei à se dictæ, seu testimonii sui, illa sunt quasi sigillum, quo DEUS obsignat testimonium suum; hinc sæpius appellantur à Patribus, & Scholasticis, sigillum DEI: sic S. Thomas 3. p. q. 43. a. 1. in corp. ea comparat annulo regis, quo obsignantur literæ regie: imò ipsa Scriptura sic loquitur Marc. 16. v. 20. *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*: item ad Hebr. 2. v. 4. *Constatante DEO signis, & portentis*: ergo, si DEUS patraret vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ, se haberet, ac si huic apprimeret suum sigillum, atque isto eam confirmaret: sed hoc esset saltem virtuale mendacium, & approbatio erroris, utique DEO repugnans: ergo.

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis sensus omnium hominum, semper docuerunt, vel censuerunt, vera miracula in confirmationem doctrinæ alicujus à DEO patrata, esse signum, quodd doctrina illa sit à DEO tradita: ergo, si DEUS ea patraret in confirmationem falsitatis, mundum deciperet: hoc dicere est blasphemum: ergo. ant. prob. 1. ex Scripturis. Joan. 5. v. 36. dicit Christus: *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me*: quasi diceret, de me tanquam docente veram legem Divinam. & Joan. 10. v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. rursus Joan. 11. Christus Lazarum resuscitans addit, illum mortuum resuscitari, ut credant Judæi, quodd sit missus à DEO, sic dicens v. 42. *Sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tu me misisti*.

Ex SS. PP. Augustinus. ep. 49. q. 6. sic ait: *Nam sicut humana consuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur: & sicut sermoni humano verba nova, vel minus usitata, moderate, ac decenter aspersa, splendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruenter aliquid significantibus, quodammodo luculentior est Divina eloquentia*. Richardus à S. Victore l. 1. de Trinitate. c. 2. ait: *Domine, si error est, à te ipso decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis, confirmata sunt, & talibus,*

*quæ non nisi per te fieri possunt*: ergo supponunt, doctrinam miraculis veris, quæ solus DEUS facere potest, confirmatam, non posse fallere, nisi DEUS falleret, quod impossibile est.

91. Quodd autem etiam communis sensus omnium hominum pro nobis stet, & quodd quasi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmatæ, negari non potest; nam etiam Egyptii magi, postquam miracula Moysis vera esse debuerunt agnoscere, dixerunt Exodi 8. v. 19. *Digitus DEI est hic*. Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Christianorum esse tam grandia, atque verissima, inde intulerunt, legem illam datam esse à DEO: nec ullus somniavit, ut diceret, esse vera miracula, & tamen legem, in cujus gratiam facta sunt, non esse veram: sed citius, quanquam imprudentissimè, negarunt, ea esse vera miracula. Sic Judæi etiam à Christo signa, seu miracula petierunt.

Dein omnes pessimi quoque seductores, finxerunt saltem miracula, ut auctoritate DEI suam doctrinam firmari confingerent; nam & Machometes, ac postea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati sunt: sed infelici successu: ita teste Hazardo in *historia Mogorica*. p. 2. c. 9. Machometani aliud de suo pseudo-propheta referre non potuerunt, quàm eum lunam è cælo lapsam, & contractam, denuo integritati suæ restituisse: cujus asserti insulsißimam absurditatem vel hardi omnes facillè agnoscunt, & rident. Teste Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obsessam à damone, vix non fuit occisus: alias autem suffocatur in aquis frustraneo clamore ad vitam revocare tentavit, à spectantibus meritò irrisus: Calvinus verò paradoxo sanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nōrunt, è vivente mortuum fecit. vide Bellarminum tom. 2. contr. gener. l. 1. c. 4. de notis Eccles. c. 14. ergo quasi lumine naturæ, & communissimo consensu, omnes agnoscunt, vera miracula esse signa attestationis Divinæ, quæ falsitati tribui nequaquam potest.

92. Dico. 2. DEUS neque permittere potest, ut quis possit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmandam falsam doctrinam, saltem quando nemo illum abusum prudenter posset agnoscere, vel suspicari. ita re ipsa post S. Thomam, Scotum, Bellarminum, Toletum, alii communiter. Explico conclusionem. Vel ponitur, quodd creatura, per aliquam virtutem instrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quodd, etsi DEUS alicui, prius vera docenti, dedisset virtutem patrandi mira, si talis postea doceret falsum, non posset ea virtute uti, nec DEUS posset cum ipso concurrere: & ex eadem ratione dico, quodd DEUS non posset, eam virtutem alicui primò concedere ad confirmandum falsum. Vel ponitur, quodd creatura non influat in miraculum, sed solus DEUS, ad instantiam tamen creaturæ illud operetur: & tunc dico,



co, quod DEUS non posset in iis circumstantiis ad instantiam talis creaturæ mirari operari. Probatur jam conclusio. Vera miracula, in iis circumstantiis edita, in quibus nemo posset agnoscere, vel suspicari, aliquem abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationem falsitatis, prudentissimè judicarentur ab omnibus, esse signum, & sigillum auctoritatis Divinæ: adeoque DEO attribueretur doctrina, illis miraculis confirmata: sed DEUS non potest permittere, ut prudenter sibi possit attribui doctrina falsa; aliàs homines in errorem induceret: ergo. Confirm. Si rex sciret, quod minister ipsius falsum scripseret, & ipse tamen sigillum suum apprimeret, certè ab omnibus imputaretur regi illa falsitas, regio sigillo firmata: & omnes dicerentur ab eo decepti: ergo à pari, si DEUS falsitati jungeret vera miracula, quæ sunt quasi sigillum DEI, tribueretur falsitas DEO.

93. Alia quæstio est, an DEUS possit permittere talem abusum virtutis thaumaturgæ, vel an ipse possit miracula facere in iis circumstantiis, in quibus quidem videri posset prima fronte confirmari falsum: interim tamen homines prudenter suspicari possent, DEUM iis miraculis non intendere confirmationem doctrinæ falsæ, sed aliquid aliud. Circa hanc quæstionem in primis teste Ripalda communiter ab omnibus dicitur, quod in hac providentia DEUS id nunquam faciat, aut permittat; nam SS. Patres, & Catholici, communiter negant, unquam ullum verum miraculum ab ullo impostore jam per tot sæcula esse patratum, vel deinceps patrandum: & præstigias Antichristi (quæ tamen maximam speciem verorum prodigiorum habebunt) jam Apostolus prædixit, fore mendaces. 2. ad Thess. 2. v. 9. de eo scribens: *Cujus est adventus secundum operationem satanae, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* Experientia etiam monstrat, hæcenus nulla unquam à falsariis edita fuisse vera miracula, ut ostendit Bozius, Valentia, Tannerus, & alii, ac jam primis temporibus Tertullianus.

Si autem ulterius quærat, an saltem in alia providentia DEUS posset, eum abusum sensibilem, seu suspicabilem permittere, respondent Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 31. sec. 2. §. *Hæc argumenta. & seq.* Lugo de fide disp. 2. n. 24. Granadus, & alii, probabilius DEUM id posse; tunc enim, cum homines deprehendere, vel certè suspicari prudenter possent, quod DEUS aliam intentionem haberet, nec falsum confirmare vellet, non posset ei falsitas ulla imputari. Sicut, si aliunde constaret, vel saltem prudens suspicio foret, quod rex nollet aliquid confirmare, vel testificari, non obesset ejus veracitati, si minister perfidus ejus sigillo ad falsum confirmandum abuteretur.

## ARTICULUS VII.

### Solvuntur Objectiones.

94. Ob. 1. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud: ergo non ex natura sua, sed ex libera DEI assumptione, sunt signa locutionis Divinæ: ergo, si DEUS nolit illa assumere pro signo suæ locutionis, sed tantum ea faciat juxta voluntatem hominis, volentis per ea confirmare errorem suum, non sequitur, DEUM loqui falsum. Confirm. Sigillum de se antecederet ad assumptionem regis est indifferens, ut significet locutionem regis, vel alterius inferioris: ergo pariter miracula sunt indifferentia. Resp. dist. ant. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud determinatè à DEO dictum. em. ant. ad significandum hoc, vel illud indeterminatè à DEO dictum. neg. ant. & dist. 1. conf. miracula non sunt ex natura sua signa locutionis Divinæ determinatè. om. conf. non sunt signa alicujus locutionis Divinæ indeterminatè. neg. 1. & 2. conf.

Et si miraculum, e. g. resuscitatio mortui, sit indifferens ad significandam, vel confirmandam locutionem DEI, potius de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, quàm de Virginitate perpetua B. Virginis: tamen, ut supra probavimus, semper significant aliquam saltem locutionem Divinam: igitur, cum DEUS miracula facit, semper censetur aliquid loqui: & consequenter, si falsitas confirmaretur, censetur DEUS loqui falsitatem. Imò etiam, in circumstantiis prudentis suspensionis, de opposita intentione DEI, tamen censetur DEUS aliquid per miracula velle testari, quanquam non eam falsitatem, cui favere ea miracula viderentur: sed aliquid aliud fortè incognitum.

Omissi autem, quod miracula non significant locutionem determinatam; nam possent esse miraculosa illustrationes, quibus determinata aliqua DEI locutio confirmaretur. Ad confirm. conc. ant. de sigillo humano. neg. conf. nam miracula, cum superent vires totius naturæ creatæ, & DEUS sit principalis eorum causa, non sunt indifferentia, ad significandam locutionem Divinam, vel creatam: sed semper sunt determinata ad significandam saltem aliquam locutionem DEI, quamvis indeterminatè sumptam: quæ tamen indeterminatio aufertur per circumstantias, per quas miracula determinantur ad confirmandum id, quod tunc asseritur, & in ordine ad quod confirmandum tunc adhiberi miracula ab omnibus prudenter censentur; unde, si fierent ab eo, qui falsum docet, certè determinarentur, ut essent confirmatio falsitatis.

95. Ob. 2. Miracula sunt tantum testimonia physica veritatis, non moralia, hoc est, non significant mentem loquentis, sed tantum sunt aliqua argumenta veritatis, & testificantur de veritate, sicut effectus testificatur



ficatur de sua causa: ergo non significant locutionem DEI moraliter. Hæc Ripalda aliquanto obscurius. Resp. Si miracula physice testarentur veritatem, sicut effectus testatur suam causam, deberent miracula habere physicam connexionem cum veritate: at non video, unde sit physica hæc connexio. Rursus, si miracula physice conducerentur cum veritate, deberet DEUS, in casu propositæ falsitatis, novo miraculo eam connexionem impedire, ut miracula possent fieri in circumstantiis falsitatis, in quibus non possent, esse physice connexa cum veritate: at quomodo hæc impeditio, vel hoc miraculum, connexionem cum veritate impediens, DEUM deceret? Dein, quidquid hic sit, an miracula sint physice, vel moraliter, formalis locutio DEI, an non, saltem ex Scripturis, Patribus, & sensu communi, sufficienter probavimus, quod miracula sint, moraliter saltem, confirmatio testimonii Divini, & consequenter DEUS censetur per ea confirmare aliquam suam locutionem: adeoque, si confirmaret locutionem falsam, censetur illa falsitas DEO attribuenda. Unde omisso antecedente neg. confeg.

96. Ob. 3. Si miracula sunt locutio DEI, tunc erunt objectum formale fidei: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. miracula sunt evidentiæ: sed motivum fidei non potest esse evidens; aliâs fides non esset obscura: ergo. Resp. Nunquam dixi, miracula esse formalem locutionem DEI: sed tantum dixi, illa esse aliquam confirmationem locutionis Divinæ: & ad summum admisi, miracula esse virtutem locutionem DEI, quod non statim sufficit ad motivum fidei; nam ad hoc requiritur testimonium DEI formale; unde potius dicendum, quod miracula sint confirmationes testimonii Divini, & applicatio ejusdem ad nostrum intellectum.

Qui enim videt e. g. fieri miraculum, dum mysterium fidei e. g. resurrectio Christi prædicatur, illi applicatur utique testimonium Divinum de resurrectione, quatenus talis cogitat, id debere esse à DEO revelatum, pro cuius veritate confirmanda miraculum fit. In forma dist. ma. si miracula sunt locutio aliqua DEI formalis, sunt objectum fidei. conc. ma. si sunt locutio tantum virtualis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. ad prob. om. totum; quia nil probat contra nos, quamvis ma. & mi. sint omnino dubia: & minorem, quidem negabimus infra a. n. 459. quando agemus de evidentiâ in attestante.

Major etiam, saltem universaliter sumpta, est falsa; nam sæpe miracula sunt auditu percepta, & non visa ab iis, quibus mysterium aliquod fidei credendum proponitur. Sæpe etiam non est evidens, an miracula non sint tantum ficta. Sæpe non est evidens, aut clarum, quid DEUS per ea velit testari, aut ad quem finem illa faciat. Et ex hoc capite potuit dæmon carere notitia evidenti de mysterio incarnationis; quia DEUS potuit eum impedire, ne evidenter agnosceret

connexionem miraculorum cum revelatione, vel locutione Divina de incarnatione: vel etiam, ne cognosceret ipsam revelationem de hoc mysterio. Dixi carere notitia evidenti; nam moralem aliquam certitudinem de eo mysterio, post tot patrata miracula, dæmoni multi auctores concedunt.

Dices. Miracula sunt saltem constitutiva locutionis Divinæ ut confirmata: sed locutio Divina ita confirmata est motivum fidei: ergo etiam miracula sunt motivum fidei. Resp. dist. mi. locutio confirmata est motivum fidei quidditative sumpta. neg. mi. denominative sumpta. conc. mi. & neg. conf. Sensus distinctionis facile patet ex n. 13. sic etiam cognitio est pars locutionis Divinæ cognita, & locutio DEI cognita est objectum fidei (si enim non cognosceretur, non crederetur) non tamen propterea cognitio est objectum formale fidei, sed tantum applicatio.

97. Ob. 4. Qui habet donum prophetiæ, vel gratiam sanctorum &c. liber est, dum iis donis utitur, ad prædicandum verum, vel falsum: ergo potest etiam falsitatem confirmare miraculo. prob. ant. si non foret liber ad prædicandum falsum, prædicatio ejus non esset meritoria: sed est meritoria: ergo. Resp. neg. ant. licet enim talis, ante usum illius doni, vel etiam post illum, quando miraculum non censetur amplius confirmare dicta sequentia, ad utrumque esset liber; non tamen foret liber in ipso usu, saltem in hac providentia: imò nec in alia extra casum prudentis suspicionis de alia intentione DEI, de quo supra n. 93. ad prob. neg. ma. sufficit enim ad meritum libertas contradictionis, hoc est, talis, ut quis possit omittere omnem prædicationem; aliâs, cum Christus falsi nihil docere potuerit, sine merito prædicasset.

98. Ob. 5. Si DEUS revelaret Petro, cras facturum se miraculum, posset Petrus abuti eâ notitiâ, & dicere, miraculum faciendum esse in confirmationem falsitatis à se dictæ: quo casu audientes existimarent, falsitatem Petri confirmatam fuisse miraculo: & nullam haberent prudentem suspicionem de opposito: ergo. Confirm. Dum Christus resuscitavit Lazarum, potuisset aliquis impostor in confirmationem suæ falsæ doctrinæ petere etiam à DEO resurrectionem Lazari: cumque ista postea contingerit, potuisset suam falsitatem eo miraculo confirmare: ergo. Resp. dist. ant. posset Petrus tali notitiâ abuti potentia antecedente. om. ant. potentia consequente. neg. ant. & conf.

Si DEUS revelat miraculum futurum, jam præscit, non futurum ejus abusum insensibilem; aliâs non posset id revelare; quia non posset miraculum facere: stante autem ea scientia infallibili DEI, seu in sensu composito illius, non potest Petrus eo miraculo abuti. Omisi, quod Petrus potentia antecedente posset abuti notitiâ de futuro cras miraculo; nam, cum decretum, vel potius necessitas in DEO, non faciendi miraculum, in circumstantiis abusus insensibilis,



non pendeat à libertate Petri, & sit impedimentum inauferibile à Petro, non video, quomodo in nostris principiis habeat Petrus veram libertatem, etiam antecedentem abutendi eà notitiâ. Fortè dicent, habere eum potestatem antecedentem impediendi hanc ipsam revelationem: verum responsio hæc multas habet difficultates; hinc eam, nec defendere, nec impugnare volui, & ideo ant. omisi. Ad confirm. dist. ant. potuisset aliquis impostor petere resurrectionem Lazari, casu quo ejus impostura fuisset sensibilis. om. ant. casu quo non fuisset sensibilis. neg. ant. & conf. si enim DEUS voluisset permittere illas preces ad falsitatem tendentes, debuisset, ne ipsi tribueretur falsitas, imposturam illam reddere sensibilem.

99. Ob. 6. Potest DEUS cum homine concurrere concursu naturali ad peccatum, quin sit auctor peccati: ergo etiam potest concursu supernaturali concurrere ad confirmationem falsi, quin sit auctor falsitatis. Resp. neg. conf. Concurfus supernaturalis est concurfus extraordinarius, & DEUS est causa per se, & principalis illius; unde specialiter DEO tribuitur: & præsertim concurfus ad miracula tribuitur DEO, ut sigillum suum adhibenti, & confirmanti rem miraculo testificatam, saltem, nisi abusus sensibilis sit: non ita se habet concurfus tantum naturalis, quo DEUS ex determinatione causæ secundæ concurrat, & de quo aliunde jam notissimum est, quod illo creatura sapissimè abutatur, quodque non possit omnis actio creaturæ imputari DEO, tanquam principali agenti, & causæ per se: & hinc etiam hic abusus concursus naturalis minimè insensibilis est.

100. Ob. 7. Gentiles, & hæretici, patrârunt miracula: ergo DEUS concurrat cum ipsis; aliàs non potuissent ea patrare: sed isti confirmârunt falsitatem: ergo, ant. prob. ex historiis. Sic Tacitus l. 4. *historiarum sub finem* narrat, ad Vespasianum Imperatorem gentilem, venisse monitu Serapidis, Ægyptiorum Idoli, aliquem cæcum, cui visum reddiderit, dum oculos sputo liniverit: alium venisse manu ægrum, quem calcando sanaverit. Resp. dist. ant. Gentiles, & hæretici, patrârunt vera miracula. neg. ant. apparentia tantum, & ficta. conc. ant. & neg. conf. Dæmon, & magi, faciunt sæpe aliqua, quæ videntur miracula: at non sunt, nec DEUS ullo modo est auctor principalis eorum. Sicut, si quis falsarius falsum sigillum, etsi aliquo modo simile vero, adhibeat, & falsum confirmet, non potest regi attribui falsitas illa. Et talia quoque, id est, apparentia tantum, & ficta, fuere illa Vespasiani miracula.

Porro vera miracula discernuntur à falsis, tum materiâ, tum formâ. Materiâ falsâ sunt, quæ tantum apparenter talia sunt, nec verè facta, nec constantia. Sic aliquando videntur aliqui sanati, quatenus dæmon per aliquot horas dolorem prohibet, qui mox reuertitur. Sic sæpe, quanquam non semper, sagæ luduntur, dum domi jacent, & putant,

se, nescio quo, avehi: vel putant, se vesci cibis optimis, dum pascuntur morticinis: vel habere pecunias, dum tenent lutum. Formâ falsâ sunt miracula, quæ non superant vires totius naturæ; nam supernaturalitas entis stat in hoc, quod ipsum superet vires totius naturæ. Sic dæmon potest multos tollere morbos melius, quam medici; quia non sunt naturaliter incurabiles. Et tales fuere cæcitas illa, & languor manuum, quæ Vespasianus fertur curasse; sic enim habet Tacitus ipse loc. cit. *Medici varie differere: huic non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstantia: illi elapsos in prævum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari*: ergo nec gentiles, saltem certò, dicere audent, patratum fuisse tunc verum miraculum. Adde, quod teste Spondano *ad an. Christ. 71. n. 5.* Vespasiano tunc præsens, & amicissimus fuerit Apollonius Thyaneus, magorum celeberrimus, cuius operâ utique potuit dæmon moveri, ut eos sanaret.

101. Quodsi materia, vel forma miraculorum, dubiæ sint, ex aliis indiciis æstimari debent: atque imprimis ex fine; nam S. Augustinus. l. 10. de civit. c. 16. ait: *Quadam verò (id est dæmonum mira) etsi non nullis piorum factis videantur opere co-quari, finis ipse, quo discernuntur, incomparabiliter hac nostra ostendit excellere*. Hinc, si finis miraculi sit, ut confirmetur palpabilis falsitas, e. g. idololatria, quæ est contra lumen rationis, vel aliud quid contra claram Ecclesiæ decisionem, veris jam miraculis dudum confirmatissimam: vel, si tantum fiat, ad pascendam hominum curiositatem, opus vanum, atque inane, gestibus ridiculis, & nugatoriis observationibus, ac ceremoniis: vel, si tendat ad morum corruptelam &c. tunc, licet non statim capiamus, quomodo naturaliter id fieri potuerit, tamen sufficientissimum indicium est, verum miraculum non esse, sed esse opus dæmonis, naturalibus hujus viribus, quæ longè humanis antecellunt, productum.

Quamvis autem per sceleratos DEUS vera miracula facere possit, & quandoque faciat, ad veritatis confirmationem (sicut probabile est, Judam etiam jam perversum, aliqua vera prodigia fecisse) tamen ea ordinariè, per impios facere non solet; unde, si auctor operis sit sceleratus, meritò opus erit suspectum: quæ suspicio valde crefcit, si auctor fugiat lucem, hoc est, si sua clanculum agat, nec admittat proborum, aut doctorum, præsentiam, & inspectionem. Addo tandem, aliquando legi, à gentilibus, vel hæreticis facta quædam mirabilia, verum non in confirmationem erroris, sed alicujus veritatis Catholica, vel in suæ innocentie testificationem: quo casu, etsi ea vera miracula fuisse permittamus, nihil contra nostram conclusionem probant, ut patet expendenti.

102. Ob. ultimò. Juxta multos potest DEUS tantam apparentiam credibilitatis permittere pro articulo falso, quantam pro vero: ergo etiam potest permittere

tanta



tanta miracula. Resp. dist. ant. Potest DEUS aliquam tantam apparentiam aliquando permittere, respectu alicujus tantum, vel tantum aliarum particularium personarum. conc. ant. potest universaliter tantam apparentiam permittere, aut respectu totius Ecclesiae. neg. ant. & conf. Prius multi admittunt; quia certe aliquibus, e. g. rusticis, potest aequè credibilis apparere articulus unus falsus, quam alter verus, si utrumque idem parochus eadem auctoritate, modo &c. proponat.

At, licet DEUS possit in aliquo casu aliquam talem apparentiam permittere, non potest permittere universaliter omnem, & respectu omnium; nam non potest permittere eam, quæ ex veris miraculis habetur: minus potest aliquam permittere respectu totius Ecclesiae; alias tota posset prudenter tali articulo falso, absque suspitione in contrarium proposito, assentiri: neque amplius esset columna & firmamentum veritatis. Dein nego suppositum, quod DEUS possit permittere miracula; nam, cum ipse moraliter, & physice ea, ut causâ principalis determinans, patret, non tantum ea permittit; permittere enim est ad summum agere ut causam determinatam ab alio, & ita, ut ipsi permittenti effectus non imputeretur.

## QUESTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

### ARTICULUS I.

Quodnam sit Objectum Formale Increatum Fidei Divinae.

103. **E**X hucusque dictis fides debet habere objectum formale, seu motivum: cumque sit virtus Theologica, debet ex *n. 5.* habere aliquid Divinum, seu increatum: & de hoc nunc agendum; an enim fides etiam habeat aliquid creatum, videbimus quæstione sequenti. Circa objectum increatum autem sunt plures auctorum, mutuo se impugnantium, opiniones, quas omnes fusiùs referre, nimis esset prolixum: neque est necessarium; cum sufficienter ex objectionum solutione innotescere possit mens adversariorum.

Prænotandum tamen est hic, triplicem communiter ab auctoribus distinguere veritatem; scilicet *veritatem in essendo*, in *cognoscendo*, in *dicendo*. Prima, seu *veritas in essendo*, seu, ut etiam dicitur, *transcendentalis*, nihil est aliud, quam prædicatum verum, & à Chimærico distinctum: & sic etiam cognitio falsa, vel locutio mendax, est vera; quia est ens verè possibile, vel existens. *Veritas in cognoscendo*, quæ sæpius vocatur *infallibilitas*, est virtus intellectus, seu sapientia summa, faciens infallibiliter cognoscere rem, ut est in se. Tandem *veritas in dicendo*, quæ dici etiam solet *veracitas*, est virtus voluntatis, qua quis dictum semper conformatur cum mente, seu cognitione, ita,

ut non loquatur aliquid contrarium illi, quod cognoscit. Hæ duæ veritates, seu sapientia, & veracitas, in DEO formaliter distinctæ sunt; quia in creaturis sunt realiter separabiles, & sæpe actu separatae, ut experientia evidentissimè demonstrat, in iis, qui res optimè cognitæ tamen per mendacium aliter, ac sibi cognitæ sunt, proponunt. Quæstio jam est, an aliqua, & quanam veritas Divina, sit objectum formale fidei Divinae.

104. Dico. Objectum formale Divinae fidei est complexum ex veritate Divina in cognoscendo, & dicendo. ita Suarez, Lugo, Gormaz de *virtut. Theol. n. 187.* & communis nostrorum, ac plurium aliorum, adeo, ut Esparza l. 6. de *virt. Theol. q. 15. n. 11.* dicat, sententiam hanc communi Theologorum consensui esse conformem. Hic noto, siquis diceret, objectum formale fidei etiam esse veritatem in essendo istorum duorum prædicatorum Divinorum, eum nihil dicturum contra nos; quia utique constituimus objectum formale fidei in prædicatis realiter, & verè Divinis, & non Chimæricis: si quis autem vellet dicere, quod sola veritas DEI in essendo, seu sola ratio entis à se, vel Deitatis, sit objectum formale fidei, esset nobis contrarius, ut ex objectionibus patebit.

Probatur jam conclusio. Objectum formale fidei est testimonium DEI, ut ex Scripturis, & Patribus, probatum à *n. 38.* & quidem est testimonium DEI infallibile; quia actus fidei debet esse certissimus, & firmissimus ex *n. 36.* imò motivum fidei non debet esse tantum infallibile quomodocunque, sed tali infallibilitate, quæ sola conveniat primæ, seu Divinae veritati, suum dictum infallibilizanti, ut dixi ex S. Thoma citato *n. 6.* & infertur etiam ex eo; quod virtus Theologica debeat habere objectum formale Divinum: atqui ad testimonium ita infallibile requiritur utraque veritas in cognoscendo, & loquendo: ergo. prob. min. siquis possit falli, etsi fideliter mentem suam explicet, non ideo ejus testimonium erit certum, & infallibile; quia, si non cognovit rem, ut in se est, saltem materialiter falsum dicet: ergo ad testimonium infallibile est necessaria veritas, seu infallibilitas in cognoscendo.

Sed veritas in cognoscendo sola non sufficit, ad reddendum testimonium infallibile; si enim is, qui rem infallibiliter, ut est in se, cognoscit, possit fallere loquendo, vel mentiri, iterum testimonium ejus non erit infallibile; quia poterit timeri, ne fuerit mentitus. Si autem nec falli, nec fallere possit, tunc evidenter testimonium ejus infallibile erit; unde rectè Cajetanus ait, stultum esse ulterius quærere, quare credas ei, qui nec falli, nec fallere potest. Sic etiam in ordine ad fidem humanam alteri habendam, eò magis ferimur, ad credendum alicui, quod magis illum sapientem, & veracem existimamus. Hinc, neque doctis mendacibus facile credimus; quia nos fallere possunt; neque indoctis, etiam veracibus; quia falli ipsi, & consequenter etiam nos cum ipsis, falli possumus. Si tamen ii, qui aliquid